

ISO 9001:2026 YANGI TAHRIRI: ASOSIY O'ZGARISHLAR VA O'TISH DAVRIDAGI VAZIFALAR

Ochilova Shirina Sanjar qizi

Toshkent kimyo-texnologiya instituti,
"Metrologiya va standartlashtirish" ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabasi.

Z.S. Sayfullayeva

Ilmiy rahbar. PhD, katta o'qituvchi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.23195772>

Annotatsiya. Maqolada 2026-yil 16-sentabrda nashr etilgan ISO 9001 standartining oltinchi tahriri tahlil qilingan. Standartni qayta ishlash jarayoni, yangi tahrirdagi asosiy o'zgarishlar va ularning korxonalar sifat menejmenti tizimiga ta'siri tizimlashtirilgan.

O'tish davrida korxonalar, sertifikatlashtirish organlari va milliy standartlashtirish tizimi oldida turgan vazifalar hamda bosqichma-bosqich o'tish rejasi taklif etilgan.

Kalit so'zlar: ISO 9001:2026, sifat menejmenti tizimi, uyg'unlashtirilgan tuzilma, sifat madaniyati, o'zgarishlarni boshqarish, risklar va imkoniyatlar, o'tish davri.

Kirish

ISO 9001 standarti dunyodagi eng keng qo'llaniladigan menejment tizimi standarti hisoblanadi va 170 dan ortiq mamlakatdagi bir milliondan ortiq tashkilot tomonidan qo'llaniladi.

Uning 2015-yilgi beshinchi tahriri o'n yildan ortiq vaqt davomida amalda bo'lib, risklarga asoslangan fikrlash, tashkilot konteksti va manfaatdor tomonlar talablari kabi muhim tushunchalarni joriy etgan edi.

Qizig'i shundaki, 2021-yilda ISO/TC 176/SC 2 texnik qo'mitasi foydalanuvchilar so'rovnomasi natijalariga ko'ra standartni o'zgarishsiz tasdiqlashga ovoz bergan edi. Keyinchalik bu qaror qayta ko'rib chiqildi va 2023-yil oxirida qayta ishlash loyihasi rasman boshlandi.

2025-yil avgustida xalqaro standart loyihasi (DIS), 2026-yil may oyida esa yakuniy loyiha (FDIS) ovozga qo'yildi.

FDIS bosqichi keng xalqaro qo'llab-quvvatlash bilan yakunlangach, standartning oltinchi tahriri 2026-yil 16-sentabrda nashr etildi.

Undan oldin, 2026-yil may oyida asosiy tushunchalar va atamalarni belgilovchi ISO 9000:2026 standarti ham e'lon qilingan edi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi — ISO 9001:2026 dagi o'zgarishlarni tizimlashtirish, ularning amaliy ahamiyatini baholash va mahalliy korxonalar uchun o'tish davri rejasini taklif etishdir.

Asosiy qism. Yangi tahrirdagi o'zgarishlar

Yangi tahrir inqilobiy emas, balki evolyutsion xarakterga ega. Jarayonli yondashuv, PDCA (Rejalashtir — Bajar — Tekshir — Harakat qil) sikli va risklarga asoslangan fikrlash standartning asosi bo'lib qolmoqda.

O'zgarishlar hajmi 2015-yilgi qayta ishlashga nisbatan ancha kichik bo'lib, asosan urg'u, aniqlik va bir nechta maqsadli qo'shimchalardan iborat. Asosiy o'zgarishlar 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval. ISO 9001:2026 dagi asosiy o'zgarishlar

Yo'nalish	Bandlar	Mazmuni
Sifat madaniyati va axloqiy xulq	5.1.1; 7.3; 7.1.4	Yuqori rahbariyat sifat madaniyati va axloqiy xulqni targ'ib qiladi va namoyish etadi; xodimlar ulardan xabardor bo'ladi; ish muhiti tashkiliy madaniyatni aks ettiradi
O'zgarishlarni boshqarish	6.3	SMTdagi o'zgarishlarni rejalashtirish, resurslar, mas'uliyat, axborot berish, monitoring va samaradorlikni baholash talablari kuchaytirilgan
Risklar va imkoniyatlar	6.1	Risklar bilan ishlash va imkoniyatlardan foydalanish o'rtasidagi farq aniqroq ajratilgan
Iqlim o'zgarishi	4.1; 4.2	ISO 9001:2015/Amd 1:2024 tuzatishi standart matniga to'liq kiritilgan
Uyg'unlashtirilgan tuzilma	Butun standart	ISO Harmonized Structure ning yangilangan atamaları va umumiy matni bilan moslashtirilgan
Uzluksiz takomillashtirish	10	Takomillashtirish rahbariyat majburiyatlari bilan aniqroq bog'langan

Yangi tahrirning eng muhim konseptual yangiligi — sifat madaniyati va axloqiy xulqning birinchi marta audit qilinadigan talabga aylanishidir. Ilgari rahbariyatning sifatga sodiqligi asosan sifat siyosati va rahbariyat tahlili yozuvlari orqali baholangan bo'lsa, endi auditorlar rahbariyatning kundalik xulqi, xodimlar bilan muloqoti va tashkiliy muhit orqali sifat madaniyati mavjudligiga dalil izlaydi.

Ikkinchi muhim yo'nalish — o'zgarishlarni boshqarish. Korxonalar yangi texnologiya, tashkiliy tuzilma yoki yetkazib beruvchini o'zgartirganda bu o'zgarishning SMTga ta'sirini oldindan rejalashtirishi, mas'ullarni belgilashi, xodimlarni xabardor qilishi va natijada o'zgarish samaradorligini baholashi talab etiladi.

Shu bilan birga, ba'zi kutilgan o'zgarishlar yangi tahrirga kirmadi. Xususan, sun'iy intellekt, raqamli transformatsiya va avtomatlashtirish bo'yicha maxsus talablar kiritilmagan. Bu standartning texnologiyaga nisbatan neytralligini saqlab qolish istagi bilan izohlanadi.

O'tish davridagi muammolar

Amaldagi tajribaga ko'ra, yangi tahrirga o'tish davri nashr sanasidan boshlab uch yil davom etadi va uning aniq muddatlari Xalqaro akkreditatsiya forumi (IAF) tomonidan tasdiqlanadi. Bu davrda ISO 9001:2015 bo'yicha berilgan sertifikatlar amal qiladi, ammo muddat tugagach, ularning barchasi yangi tahrirga o'tkazilishi shart.

O'zbekiston sharoitida o'tish davrida bir qator muammolar kutiladi. Birinchidan, standartning o'zbek tiliga rasmiy tarjimai va milliy standart sifatida qabul qilinishi vaqt talab etadi, bu esa korxonalarning talablarni o'z vaqtida o'rganishiga to'sqinlik qiladi.

Ikkinchidan, «sifat madaniyati» tushunchasi standartda aniq ta'riflanmagan, shuning uchun auditorlar va korxonalar uni turlicha talqin qilishi mumkin. Uchinchidan, ichki auditorlar, konsultantlar va sertifikatlashtirish organlari auditorlarining malakasini yangilash zarur.

To'rtinchidan, ayrim korxonalar o'zgarishlarni ortiqcha baholab, keraksiz yangi hujjatlar yaratishga intilishi mumkin, bu esa yangi tahrir ruhiga ziddir.

Taklif etilayotgan o'tish rejasi

Korxonalar uchun quyidagi bosqichli o'tish rejasi tavsiya etiladi:

1) **Farqlar tahlili (gap-analiz).** Amaldagi SMTni yangi talablar bilan solishtirish; 4.1, 5.1, 6.1, 6.3, 7.1.4 va 7.3 bandlariga alohida e'tibor qaratish (1–2 oy).

2) **Rahbariyatni o'qitish.** Yuqori rahbariyatga sifat madaniyati, axloqiy xulq va o'zgarishlarni boshqarish bo'yicha yangi mas'uliyatlarini tushuntirish.

3) **Hujjatlarni yangilash.** Sifat siyosati, kontekst tahlili, risklar reyestri, o'zgarishlarni boshqarish tartibi va xodimlarni xabardor qilish dasturini qayta ko'rib chiqish.

4) **Xodimlarni xabardor qilish.** Ishga qabul qilish va yillik o'qitish dasturlariga sifat madaniyati va axloqiy xulq mavzularini kiritish.

5) **Ichki audit va rahbariyat tahlili.** Yangi talablar bo'yicha kamida bitta to'liq ichki audit va rahbariyat tahlilini o'tkazish.

6) **O'tish auditi.** Sertifikatlashtirish organi bilan o'tish auditi muddatlarini oldindan kelishib olish, uni navbatdagi nazorat auditi bilan birlashtirish.

Milliy darajada esa standartni o'zbek tiliga tezkor tarjima qilish va milliy standart sifatida qabul qilish, sertifikatlashtirish organlari uchun o'tish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar ishlab chiqish hamda oliy ta'lim o'quv dasturlarini yangi tahrirga moslashtirish dolzarb vazifalar hisoblanadi.

Xulosa

ISO 9001:2026 sifat menejmenti tizimining tuzilmasini buzmaydi, balki uning e'tiborini hujjatlardan odamlarga, rahbariyat xulqi va tashkiliy madaniyatga ko'chiradi. Sifat madaniyati, axloqiy xulq va o'zgarishlarni boshqarish talablari tizimni yanada «jonli» va natijaga yo'naltirilgan qiladi.

O'tish davrini rasmiyatchilik bilan emas, tizimni haqiqatan takomillashtirish imkoniyati sifatida qabul qilgan korxonalar eng katta foyda oladi.

Uch yillik o'tish muddati yetarli ko'rinsa-da, tayyorgarlikni hozirdan boshlash — farqlar tahlili va rahbariyatni o'qitish — o'tishni bosqichma-bosqich va xarajatlarsiz amalga oshirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. ISO 9001:2026. Quality management systems — Requirements. — Geneva: ISO, 2026.
2. ISO 9000:2026. Quality management systems — Fundamentals and vocabulary. — Geneva: ISO, 2026.
3. ISO 9001:2015/Amd 1:2024. Quality management systems — Requirements. Amendment 1: Climate action changes. — Geneva: ISO, 2024.
4. CQI | IRCA. ISO 9001:2026 revision guidance [Elektron resurs]. — URL: <https://knowledge.quality.org/article/iso-90012026-revision-guidance>

5. LRQA. ISO 9001 revision update: FDIS ballot underway [Elektron resurs]. — URL: <https://www.lrqa.com/en/latest-news/iso-9001-fdis-update/>
6. DNV. Revision of ISO 9001 progressing to final stage [Elektron resurs]. — URL: <https://www.dnv.us/news/2026/revision-of-iso-9001-progressing-to-final-stage/>
7. Cott Group. ISO 9001:2026 Published: What Has Changed in the Quality Management System? [Elektron resurs]. — URL: <https://www.cottgroup.com/en/blog/work-life/item/iso-9001-2026-published-what-has-changed-in-the-quality-management-system>